

Motion till riksdagen 2024/25:3360

av **Håkan Svenneling m.fl. (V)**

med anledning av skr. 2024/25:112 Verksamheten inom Nato under helåret 2024

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sveriges försvarspolitiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att kärnvapen aldrig ska få förekomma på svenskt territorium och att regeringen därför bör återkomma med ett lagförslag som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen i Sverige i både freds- och krigstid och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige, i arbetet inom Nato, inte ska ingå i Nuclear Planning Group och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör säkerställa att svenska förband inte deltar i övningsverksamhet som kan inkludera insatser med kärnvapen och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige inom Nato ska driva principen om no first use och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att Sverige bör driva på för inrättandet av ett Centre for Democratic Resilience och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har varit medlem i Nato i drygt ett år, och det Nato som Sverige gick med i den 7 mars 2024 är inte detsamma som det Nato vi har nu. Det beror i huvudsak på Donald

Trump's återinträde som president i USA och hans olika hot och uttalande om att lämna Nato m.m. I Donald Trump har vi fått en auktoritär president som inte verkar bry sig om internationell rätt. Han har på kort tid riktat militära och politiska hot mot flera länder, såsom Panama, Grönland och Kanada, samt allierat sig med Putin och Ryssland för att tvinga fram ett krigsslut i Ukraina. Utvecklingen i USA kommer de närmaste åren att innehålla stor osäkerhet under Donald Trump som president, och vi vill i likhet med många andra länder i Europa inte ha vår säkerhet villkorad av USA.

USA har som land en särställning och i praktiken veto i Natos agerande samtidigt som de genom historien har bedrivit invasionskrig, stöttat militärkupper mot demokratiskt valda regeringar och beväpnat paramilitära grupper och fortfarande exporterar vapen till krigförande länder, såsom Israel och Saudiarabien. Det politiska läget i USA är dessutom instabilt och starkt polariserat. Vänsterpartiet är motståndare till det s.k. DCA-avtalet om försvarssamarbete med USA. Avtalet öppnar för att amerikanska soldater kan placeras i Sverige, dessutom med straffrihet om de begår brott, och det innebär inte ett tydligt nej till kärnvapen på svenskt territorium. Vänsterpartiet säger nej till utländska militära baser i Sverige, permanenta såväl som roterande, oavsett vilket land de kommer ifrån. Läs mer i vår motion om DCA-avtalet (mot. 2023/24:2900).

Det svenska medlemskapet i Nato gör inte Sverige säkrare, tvärtom. I stället ökar risken för att vi dras in i krig och konflikter vi inte själva valt. Svensk utrikes- och säkerhetspolitik ska beslutas i Sverige, inte i Natos högkvarter i Bryssel, i Washington av USA:s president eller i Ankara av Turkiets president.

Vårt lands historia med mer än 200 år av fred är unik. Den viktigaste, om än inte den enda, förklaringen till detta är den militära alliansfriheten. Genom att inte ingå i militära allianser har Sverige haft bättre möjligheter att skapa trygghet för vår befolkning och hålla svenskt territorium utanför krig. Vänsterpartiet har därför konsekvent sagt nej till ett svenskt medlemskap i Nato. Läs mer i vår motion med anledning av proposition 2022/23:74 Sveriges medlemskap i Nato (mot. 2022/23:2348).

Nu är dock Natomedlemskapet en verklighet, och mycket av det svenska försvarets verksamhet kommer att ha en koppling till Nato. Vänsterpartiet anser att det även i fortsättningen måste vara Sveriges egen försvarsförmåga som ska stå i centrum för den svenska försvarsplaneringen, men också att Sverige ska vara en aktiv samarbetspartner med våra nordiska och baltiska grannländer. Vi ska ta ett gemensamt ansvar för försvaret av Östersjön, Västerhavet, Nordsjön och Arktis, tillsammans med våra grannländer. Det är detta fokus på vårt närområde och inte operationer i länder långt bort som ska vara den svenska prioriteringen. Det är samtidigt viktigt att Sverige framöver inte bara ser till Natos arbete och områden, utan att vi även framöver deltar i lämpliga FN-insatser för att globalt bidra till fred och säkerhet.

Natomedlemskapet kommer att innebära en förändring av Sveriges beslutsprocess för totalförsvarets inriktning, då Natos planering inte är synkroniserad med Sveriges. Planeringen och besluten om det svenska totalförsvarets inriktning görs i dag i långa processer med Försvarsberedningen där alla partier deltar i diskussionerna. På så sätt får totalförsvaret både en transparens och en viktig demokratisk förankring, vilket i förlängningen leder till nationell enighet. Detta får inte försvinna i och med Natomedlemskapet. Regeringen har ett stort ansvar för att Sveriges planering och beslutsfattande inte hamnar i otakt med Natos och att partierna fortsatt är med i diskussionerna i ett tidigt skede.

Regeringen bör återkomma till riksdagen med förslag om hur Sveriges försvars-politiska beslutsprocesser kan bevaras och synkroniseras med Nato. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Det är av stor demokratisk betydelse att det just är riksdagen som fattar beslut om att sända svensk militär trupp utomlands i fredstid, vilket regleras i 15 kap. 16 § första stycket regeringsformen. Vänsterpartiet anser att detta även ska gälla och värnas när Sverige nu är medlem i Nato. Riksdagen har vid flera tillfällen de senaste åren visat prov på snabbt agerande och beslutsfattande. Vi uppskattar mycket att regeringen hållit riksdagens partier informerade under de processer som har lett fram till tidigare propositioner och andra beslut.

Natomedlemskapet kan inte heller ersätta uppbyggnaden av vårt eget försvar. Sverige måste självt ta ansvar för att bygga ett folkligt förankrat totalförsvar som klarar av att möta de uppgifter man ställs inför. Sveriges inriktning på totalförsvar och det civila försvarets betydelse är något vi bör sprida till Natos övriga medlemmar, för att på så sätt bidra till att stärka hela Europas civila försvar. Vår beslutsförmåga får inte avstanna i väntan på policyer från Natohögkvarteret, utan svensk säkerhet måste hela tiden stå i fokus.

Kärnvapen är en bärande del av Nato, och det går inte att bortse från att ett svenskt medlemskap i Nato även innebär ett deltagande i Natos struktur för kärnvapen-användning. Sverige hade från början kunnat vara tydligt med att man inte kommer att tillåta kärnvapen på svenskt territorium. I stället har man varit mycket tydlig med att Sverige ställer upp på allt – även Natos kärnvapenavskräckning. Vänsterpartiet har återkommande föreslagit att Sverige ska sätta upp förbehåll om kärnvapen, något som både den socialdemokratiska och den moderatledda regeringen med stöd av Sverigedemokraterna avvisat. Våra grannländer Danmark och Norge gjorde t.ex. uttalanden om kärnvapen i samband med att respektive land anslöt sig till Nato och i samband med sina länders respektive DCA-avtal. Vänsterpartiet beklagar att regeringen inte gjorde några sådana markeringar i samband med anslutningsförfarandet.

Kärnvapen är en säkerhetsrisk för Sverige, och Sverige ska inte delta i eller främja användandet av kärnvapen. Förespråkarna av kärnvapen argumenterar att kärnvapen är avskräckande. Det är ett mycket kortsiktigt perspektiv. Att länder tävlar med varandra i kärnvapenkapprustningen ökar osäkerheten och är knappast ett sätt att bygga fred och trygghet.

Vänsterpartiet vill att Sverige ska förbli en kärnvapenfri stat. Sverige bör därför anta en nationell lagstiftning som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen på svenskt territorium i både freds- och krigstid. Natoländer som Finland, Litauen och Spanien har nationell lagstiftning mot kärnvapen. Regeringen bör därför återkomma med ett lagförslag som förbjuder införsel, lagring och transitering av kärnvapen i Sverige i både freds- och krigstid. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Vänsterpartiet är även emot att svenska förband ska delta i övningsverksamhet som kan inkludera moment med kärnvapen. Vänsterpartiets ståndpunkt är att Sverige aldrig ska vara med och planera, förbereda eller öva på att använda kärnvapen.

Sverige ska, i arbetet inom Nato, inte ingå i Nuclear Planning Group. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Regeringen bör säkerställa att svenska förband inte deltar i övningsverksamhet som kan inkludera insatser med kärnvapen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inom Nato saknas principen om ”no first use”. Det innebär att Nato inte utesluter att man vid en konflikt är den part som först använder sig av kärnvapen. Det gör att hotet om kärnvapen alltid är överhängande.

Sverige ska inom Nato driva principen om ”no first use”. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Överenskommelser om kärnvapenfria zoner är ett av de allra mest effektiva verktygen mot kärnvapen och mot kärnvapenspridning. Om länder kan vara förvissade om att andra stater inte håller kärnvapen dämpar det viljan att skaffa egna. Stora delar av världen omfattas redan av kärnvapenfria zoner/zoner fria från massförstörelsevapen. Det gäller exempelvis Latinamerika, Afrika, Centralasien och Antarktis. Den militära upprustningen i Arktis kan leda till ökade spänningar i ett område som tidigare präglats av lågspänning.

En kärnvapenfri zon i såväl Norden och Arktis som EU vore inte bara ett säkerhetspolitiskt riktigt beslut utan också en viktig markering för fred och kärnvapennedrustning gentemot världssamfundet.

Läs mer i vår motion Ett kärnvapenfritt Sverige (mot. 2024/25:55).

Sedan Sverige blev medlemmar i Nato har Sveriges riksdag fler ledamöter i Natos parlamentariska församling, en organisation där parlamenten möts och diskuterar Natofrågor. I Sverige har i samförstånd en modell valts där alla partier har beretts möjlighet att sitta i riksdagens Natodelegation. Vänsterpartiet har därför en ledamot i Natos parlamentariska församling (Nato PA). I Nato PA bedrivs arbetet i fem utskott och i en plenarförsamling med 281 ledamöter. Procedurreglerna i församlingen gör det dock svårt för en enskild ledamot att få större genomslag då det ofta krävs flera förslagsställare bakom varje enskilt yrkande.

Till församlingen finns ett flertal associerade delegationer från länder som Nato samarbetar med. I en del av dessa länder råder demokratiskt underskott, och det demokratiska utrymmet krymper. Ett sådant land är Georgien, där regeringspartiet Georgisk dröm nu snabbt krymper det demokratiska utrymmet för oppositionen och meningsmotståndare efter ett val som kritiserats av internationella observatörer i oktober 2024. Nato och Nato PA måste var tydligare i sitt demokratiska budskap till stater inom och utom Nato som krymper det demokratiska utrymmet.

Därför behöver också Natos ”Centre for Democratic Resilience” komma på plats. Ett förslag som har blockerats av Ungern sedan flera år tillbaka. Ett tydligt exempel på hur bilden av Nato som en allians med demokratiska stater inte stämmer. Tillsammans med en tillbakagång för demokratin i Turkiet, och nu senast i USA, visar det att Nato står inför flera framtida utmaningar kopplade till demokratifrågor.

Sverige bör driva på för inrättandet av ett Centre for Democratic Resilience. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Håkan Svenneling (V)

Andrea Andersson Tay (V)

Hanna Gunnarsson (V)

Malin Östh (V)

Kajsa Fredholm (V)

Lotta Johnsson Fornarve (V)

